

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ЦУКРУ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

Макаренко П.М., д.е.н., професор
Сіренко О.В. ст. викладач, Прийдак Т.Б. здобувач
Полтавська державна аграрна академія

У статті викладено тлумачення категорії «ринок», теоретичні основи формування і функціонування зовнішнього і внутрішнього ринку цукру України, а також структура і регулюючі складові ринку.

In the article interpretation of category is expounded market, theoretical bases of forming and functioning of oversea and internal market of sugar of Ukraine, and also structure, and regulative market constituents.

Постановка проблеми. Відродження цукробурякового виробництва в Україні, формування та розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків цукру знаходяться в площині стратегічних напрямів здійснення глибоких соціально-економічних перетворень в агропромисловому комплексі, в процесі створення демократичної незалежної держави. Це зумовлюється як важливим значенням цукру в продовольчих ресурсах, так і сприятливими природно-економічними умовами України у розвитку цукробурякового виробництва. Протягом тривалого історичного періоду виробництво бурякового цукру відносилось до високоекспортної галузі, важливого джерела валютних надходжень держави.

Аналіз досліджень і публікацій. Є підстави вважати, що роль держави в регулюванні ринку цукру та підтримці виробників, використання світового досвіду формування регульованого виробництва на сучасному етапі. Цим питанням присвячені праці відомих вчених: В.Г. Андрійчука, О.С. Богатиренка, В.І. Бойко, В.П. Білаш, Ю.Д. Білика, П.П. Борщевського, В.П. Галушко, П.І. Гайдучького, А.С. Гальчинського, М.Я. Дем'яненко, Є.В. Імаса, О.С. Зайця, М.Ю. Коденської, С.М. Квапі, Л.Ф. Романова, А.А. Фесина, І.І. Лукінова, О.М. Онищенко, П.Т. Саблука, О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та інших.

Постановка завдання. Метою ринку цукру є забезпечення динамічного розвитку всіх відповідних галузей, підвищення ефективності і конкурентоспроможності, досягнення на цій основі надійної продовольчої безпеки країни. Для цього державі належить:

- сприяти формуванню, розвитку і регулюванню ринку цукру;
- налагодити взаємну інформацію, координацію та узгодженість дій щодо розвитку торгових відносин і в перспективі – відповідно до умов СОТ;
- створення інтегрованої регіональної інформаційної системи з використанням можливостей Інтернет і інших способів обміну інформацією між областями, країнами – суб'єктами ринку цукру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безумовно, на даний час в нашому суспільстві «ринок» є однією з найбільш широко використовуваних категорій. Проте тлумачення категорії «ринок» мають суттєві якісні від-

мінності. Це пояснюється принциповою різницею змістовних навантажень, що вкладаються в дане поняття. По-перше, під «ринком» розуміють реальне місце укладання угод або умовний простір, де відбувається погодження інтересів виробників і споживачів. По-друге, «ринок» тлумачиться як засіб комунікацій: механізм, що сприяє встановленню певних зв'язків між покупцем і продавцем. Більшість авторів розглядає ринок саме в цьому аспекті, тобто під «ринком» розуміють всю сукупність соціально-економічних відносин між господарюючими суб'єктами у сфері виробництва, розподілу обміну і споживання результатів людської діяльності. По-третє, «ринок» – це абстрактна економічна категорія, що використовується, як синонім стихійності. За змістом переважна більшість визначень ринку не виходить за межі двох попередніх аспектів, отже, єдиного визначення ринку не має і бути не може.

Ринок цукру – складна ієрархічна система з доволі великою кількістю учасників, що потребує чіткого виконання кожним своїх функцій в умовах динамічності взаємовідносин, характерних для перехідної економіки. У системі ринків, які обслуговують АПК, ринок цукру взаємодіє з ринком матеріально-технічних ресурсів у плані закупівлі для цукрового підкомплексу технологічного обладнання, пально-мастильних матеріалів, органічних та мінеральних добрив, засобів захисту рослин і ґрунтів, а також із ресурсними ринками: праці, фінансів, засобів виробництва, інвестиційного ринку землі.

Отже, усі названі ринки взаємозалежні. Розвиток можливий лише на основі системності та структурної збалансованості в напрямі досягнення мети, тобто забезпечення попиту продукції на ринку предметів споживання (рис 1).

Попит на цукор українського виробництва – це переважно потреба внутрішнього ринку. Згідно з чинним законом України „Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру”, максимальна кількість його для поставки на внутрішній ринок становить квоту „А”.

Ця потреба формується нині з необхідності забезпечення споживання цукру населенням і використанням цукровмістної продукції - продуктів переробки цукру в підприємствах кондитерської, хлібопекарської, плодоовочевої, виноробної, лікерогорілчаної, фармацевтичної промисловості.

Внутрішній ринок цукру практично перебуває у розбалансованому стані, він не перетворився у саморегулюючу систему, а його вплив на господарюючі суб'єкти виявився мінімальним. Традиційні зовнішні ринки реалізації українського цукру змінили конкуренти з інших європейських країн.

Зовнішній попит на український цукор є невисокий у зв'язку з його низькою конкурентоспроможністю, високою вартістю, вузьким асортиментом. До того ж, у країні були відсутні надлишки цього продукту із вітчизняної сировини. Тому вивозили цукор, одержаний у результаті завезення й переробки імпоротної сировини - тростинного цукру – сирцю.

Ринок цукру залишається незахищеним. Всі країни світу, які виробляють цукор з буряків, а це більш екологічно чистий і якісний продукт, вавічі більше витрачають ресурсів, ніж на цукор з тростини, тому запроваджують цілу систему захисних заходів, щоб не погіршити умови продажу бурякового цукру на національному ринку.

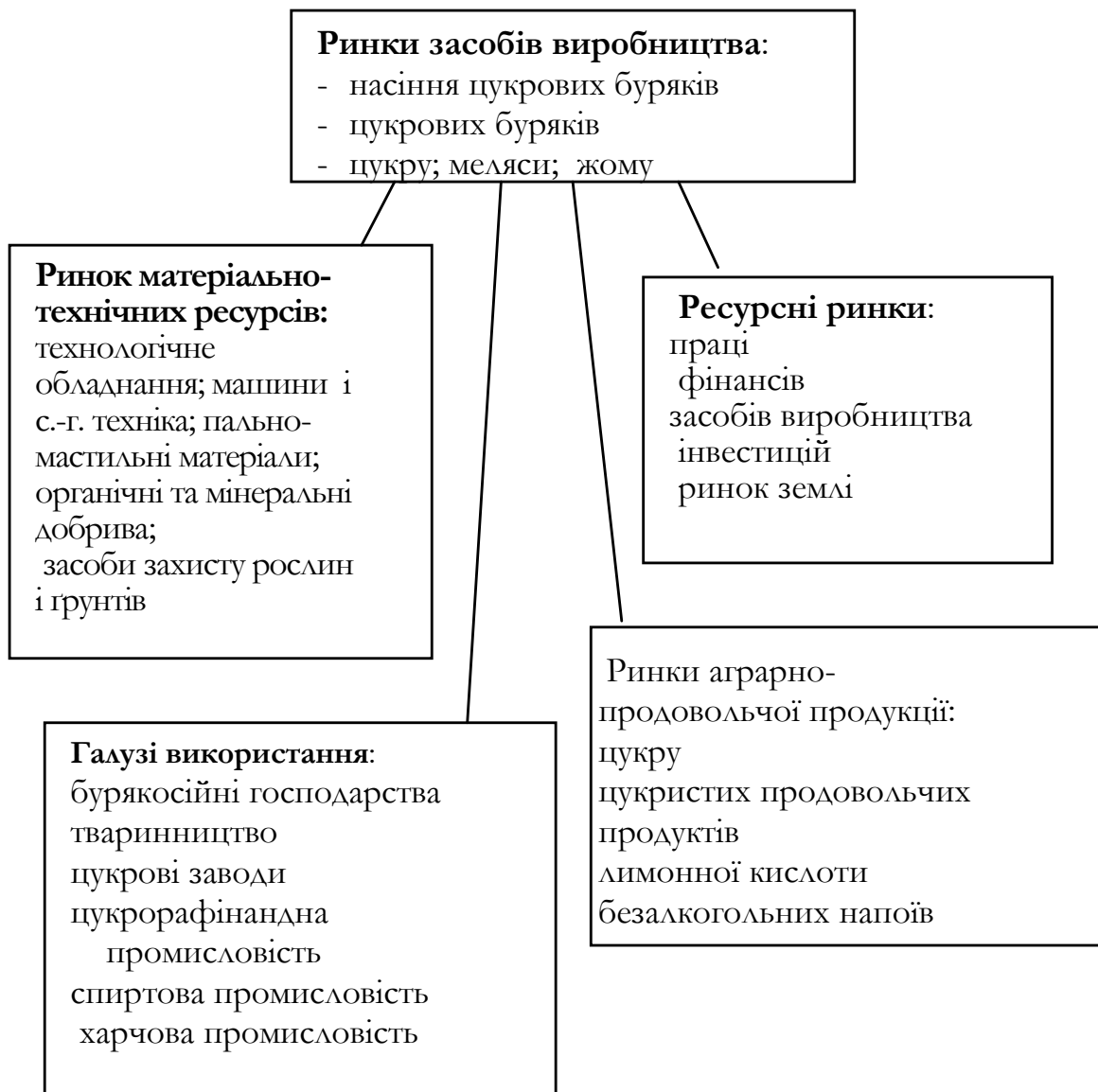

Рис. 1. Структура , функції та механізм формування ринку

Таких захисних заходів, що вживаються в Україні, недостатньо. На жодній торговій точці або в магазині немає інформації, з якої сировини вироблений цукор. Таке становище вигідне стихійним процесам.

За нашим переконанням, сучасний національний ринок цукру повинен за структурою, змістом та відношенням до нього з боку держави відповідати стандартам, які утвердилися в бурякосіючих країнах (рис. 2).

У схемі ринку перше місце посідає розвинуте товарне виробництво, яке підпорядковується закону товарно-грошових відносин, а також насиченість ринку продовольством цукру відповідно до формули „попит – пропозиція”.

Висновки. Національний ринок цукру залежить від розвитку регіональних ринків, з особливостями природно – кліматичних умов, організаційно-економічного стану, виробничої структури та регулювання функцій держави.

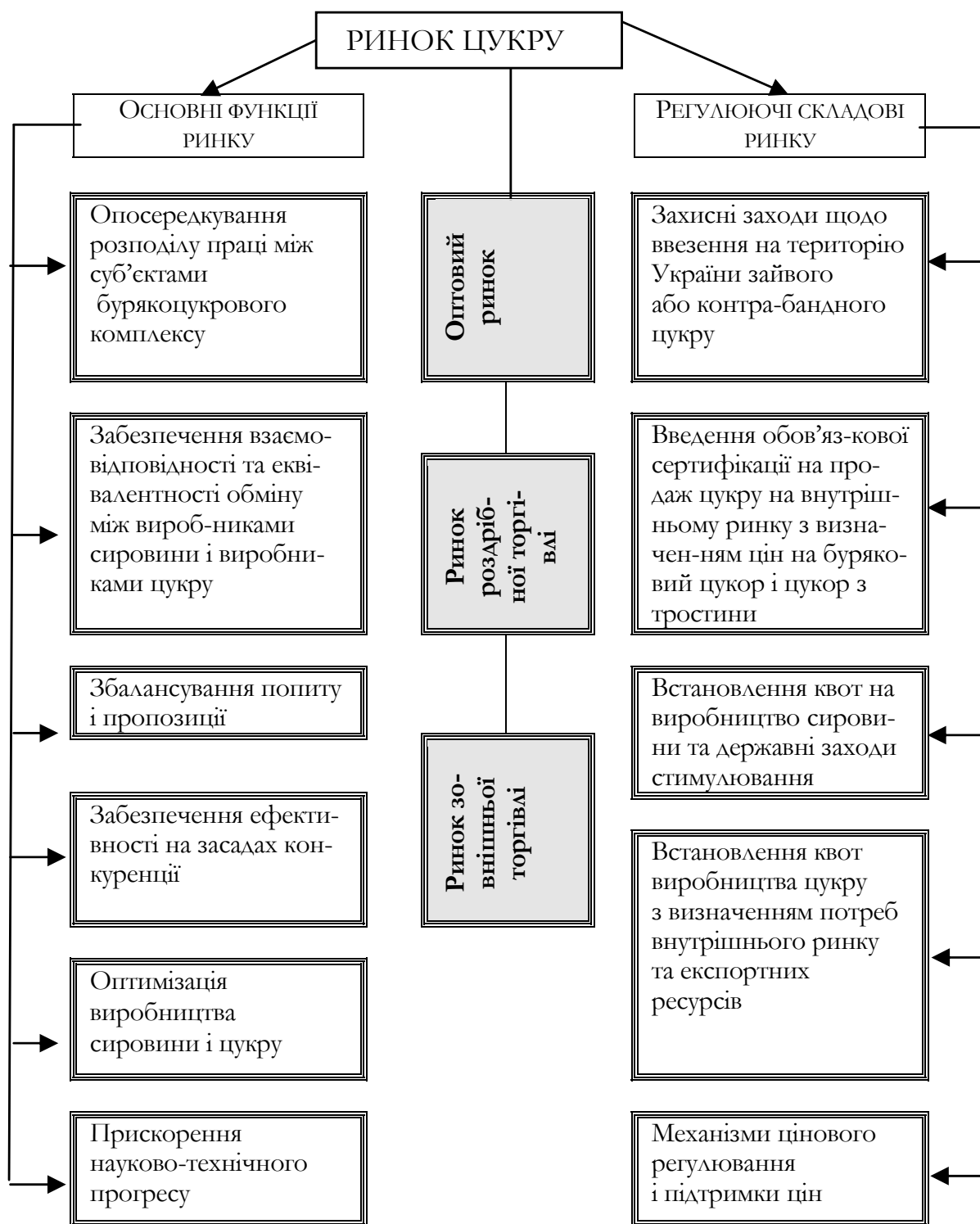

Рис. 2. Функціональні і регулюючі складові ринку цукру в Україні

Ринок цукру формує кілька груп (типів) споживачів, які створюють відповідні сегменти ринку із своїми обсягами і структурою: індивідуальні споживачі – населення, що закуповують цукор для власних потреб, ділові підприємства для використання цукру у виробничому процесі як допоміжний технологічний компонент чи консервант при виготовленні напоїв або цукристих продуктів; державні організації, які закуповують цукор для постачання лікувальним та дитячим закладам, військовим частинам та іншим державним організаціям, експортні ресурси.

Структура ринку цукру: національний (місцевий, регіональний, міжрегіональний), зовнішній.

Функції ринку: забезпечення потреб споживачів, як-от: населення, громадські організації, переробна промисловість, експорт, імпорт.

Механізм формування попиту:

- грошові доходи і фізіологічні потреби;
- структура, асортимент і обсяг продукції, в процесі виробництва якої використовується цукор;
- платоспроможність населення, підприємств;
- міжурядові угоди;
- прямі зв'язки.

Література.

1. Білаш В.П. Ринок цукру / В.П. Білаш, О.М. Шпичак, Є.В. Імас. – К.: ІАЕ, 1999. – 30 с.

2. Бондар В.С. Ринок цукру в Україні в контексті функціонування світових цукрових ринків / В.С. Бондар, А.С. Завадський // Економіка України. – 2000. – № 7. – С.61-65

3. Імас Є.В. Розвиток цукробурякового виробництва та ринку цукру в Україні: Автореф. дис. доктора економ. наук. - Київ. 2004.-43с.

4. Саблук П.Т., Коденська М.Ю. Цукробурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку. - К.: ННЦ ІАЕ, 2007. 390с.

УДК 331.313:631.22(477.53)

РЕТРОСПЕКТИВА ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ ОСНОВ МІСЦЕВОГО СЕЛЯНСЬКОГО ТА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВ

Мар'євська М.Ю., здобувач

ВНЗ «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Охарактеризовано видавничу діяльність Статистичного бюро Полтавського губерньського земства з точки зору вивчення організаційно-економічних основ місцевого індивідуального селянського (фермерського) господарства наприкінці ХІХ і на початку ХХ ст.

Characterized publishing Statistical Bureau zemstvo Poltava province in terms of organizational learning and economic foundations of local individual (farmer) economy in the late nineteenth and the beginning of the twentieth century.

Постановка проблеми. Утвердження і розвиток ринкових відносин в сучасній Україні після відомих подій 1991 р. суттєво підвищує інтерес теоретиків і практиків аграрного сектора економіки країни до усіх питань, пов'язаних із функціонуванням індивідуального селянського (фермерського) господарства. Не є виключенням у цьому зв'язку і Полтавщина, тим більше, що на рубежі ХІХ – ХХ ст. вона відносилася до тих регіонів Російської імперії, де чисельність селянських господарств була найвищою, а рівень їх конкурентоспроможності був досить високим. Усе це разом узятє дає підстави